

Cserey Zoltán

VÁSÁROZÁS, VÁSÁRI SZOKÁSOK A RÉGI SEPSISZENTGYÖRGYÖN

A várossá alakulás folyamatában több tényező is közrejátszott – a település kedvező fekvése, gazdasági, kézműipari fejlettsége, kereskedelmi útvonalak áthaladása stb. –, de a legfontosabb feltétel talán mégis a vásártartási kiváltság megszerzése és az azzal való élhetés joga volt. A városok nagy többsége az úgynevezett mezővárosi kategóriába tartozott, ahol a mezőgazdasági termelés a kisipari tevékenységet megelőzte, így a lakosság megélhetésében is fontosabb szerepet töltött be annál. Ilyen történelmi keretben élt és fejlődött évszázadokon keresztül Sepsiszentgyörgy, miután 1461-ben várossá nyilvánították. A mezővárosok önkormányzatiságának kiteljesítését azonban akadályozta a széki joghatóság, amely minden módon igyekezett megnyirbálni jogaikat és beleavatkozni a városok sorsának alakulásába.

A városi jogállás erősítése szempontjából fontos volt Sepsiszentgyörgynek a vásártartási kiváltság elnyerése, majd annak a megőrzése vagy esetleg akár bővítése is. Ezért is reagáltak erélyesen minden alkalommal, amikor Brassó kétségbe vonta a település vásártartási jogát. A fejlett kézműiparral és kereskedelemmel rendelkező Brassó piacainak beszűkülését látta veszélyeztetve Sepsiszentgyörgy vásártartási kiváltságának megszerzésével, és többször is kezdeményezi a királynál vagy az erdélyi fejedelmeknél ennek visszavonását. A Brassóval való civakodás 1510-ben kezdődött, amikor II. Ulászló király megparancsolta, hogy Sepsiszentgyörgyöt új vásártartástól tiltsák el, és Brassót ezáltal jogaiban védelmezzék meg. 1514-ben Szapolyai János rendeletben ad utasítást, hogy Sepsiszentgyörgynek Brassó város kárára országos és heti vásárok tartását ne engedélyezzék. Ugyanakkor, egy év múlva, 1515-ben ezzel teljesen ellentmondó rendeletében parancsolja, hogy a várost jogaiban ne háborgassák. A brassaiaknak azonban sikerült rávenniük Szapolyait arra, hogy Szentgyörgy javára kiadott kiváltságlevelét vonja vissza és semmisítse meg. Így 1519-ben parancsot adott Sepsiszek főembereinek, hogy Szentgyörgyöt várossá tenni ne merészeljék, és ott vásártartást ne engedélyezzenek. A város kénytelen volt II. Lajos királyhoz fordulni jogorvoslatért, aki 1520-ban Budán okiratot állított ki, amelynek

értelmében a vásárok tartását újra engedélyezte. Ekkor március közepén az ún. *reminiscere* vagy böjti vásárra, Szent János és Szent Lukács napjára eső országos vásár tartására kapott engedélyt a város, emellett a hét harmadik napján hetivásárt is rendezhetett. Később a sokadalmak további hárommal gyarapodtak: 1782-ben Szentgyörgy-napival, a 19. század elején Szent Mihály-napi őszi vásárral és 1917-től karácsonyi nagy vásárral egészült ki az árucseréi élénkségére utaló vásáros napok száma. A sokadalmakat mindenkori csütörtöki napon tartották, és ha a kijelölt vásár történetesen más napra esett, akkor a legközelebbi csütörtökig vártak vele.¹

II. Lajos király álláspontjában ingatag, befolyásolható uralkodó volt, aki a brassói szászok nyomására a városnak adományozott privilégiumot elvette, majd Szapolyai vajdának meghagyta, hogy többet hasonló ügyben ne zavarják őt. 1528-ban I. Ferdinánd király is a brassóiakat kedvezményezte Sepsiszentgyörgy ellenében. Bethlen Gábor székelyeket pártoló politikájának következtében visszaállítja a várost megillető szabadságjogokat, benne a vásártartás kiváltságát. I. Rákóczi György csatlakozott elődje székelyekkel rokonszenvező törekvéseihez, megparancsolta Háromszék főembereinek, hogy a város lakosságát szabadságaiban és kiváltságaiban megvédelmezzék. II. Rákóczi György is folytatta apja székelyeket támogató elképzeléseit. Helytelen valóságismerete és helyzetértékelése azonban nem segített, hanem inkább ártott a székelységnek sorsa alakulásában, Sepsiszentgyörgy pedig történetének legnehezebb éveit volt kénytelen megszenvedni elhibázott politikája, az általa kiváltott török–tatár dúlások következtében.²

1782-től kezdődően Sepsiszentgyörgy hétfői napra eső hetivásárok rendezésére kapott engedélyt II. József császártól. Azért volt erre szükség, mert a 17. században dúló háborúskodások miatt az addigi hetivásárok elfelejtődtek, és elmaradtak. Az lett volna a természetes, hogy mindenki örüljön ennek a lehetőségnek, amely a várost többletjövedelemhez juttatta, a lakosság anyagi helyzetére pedig jótékony hatást gyakorolhatott volna. Nem így történt. A város nagy hatalmú előkelői, a Daczó család, amely a kettős

¹ CSEREY Zoltán – JÓZSEF Álmos 1999, 10, 44.

² Uo., 44.

település szerkezetű Sepsiszentgyörgy mindkét részén, a városi és a falusi törvényhatóság területén egyaránt kiterjedt birtokokkal rendelkezett, hatalma tudatában saját érdekei szerint próbálta alakítani a település életének mindennapjait. Nemcsak a város vezetésével, de az időközben határőr-katonai központtá alakított helység parancsnokaival is állandó ellenségeskedésben álltak. 1781-ben, amikor tudomást szereztek a város hetivásárra vonatkozó terveinek valódiságáról, azonnyomban tiltakoztak ez ellen, mondván, hogy a különféle vásárok nagy károkat okoznak birtokaikon, melyeknek egy része a piactér szomszédságában helyezkedett el. A vásári jog elnyerése érdekében még a hivatalos kérelmezést megelőzően az volt a szokás, hogy a szék területén lévő vásáros helyeken, mint Kézdivásárhely, Barót, vagy Várhegy, de akár máshol is, a szentgyörgyiek képviselői az összegyűlték előtt felkiáltással jelezték vásártartásuk hetivásárra fejlesztésének szándékát. Ellenkezés hiányában – és ez a mi esetünkben így történt – megnyílt a lehetőség az elképzelés valóra váltásához. Daczó József azonban 1781-ben, tudatában lévén annak, hogy az akadályok elhárultak a hetivásár törvényesítése elől, a széki hatóságnál próbálkozott elfogadható érveket felhozni igazának bizonyítására: *nekem s több possesoroknak, hogy pénzhasznunk sincsen se a sokadalmakban, se a heti vásároknak, ahol többet mint felét bírjuk az egész Szentgyörgyi teritoriumnak, mégis minden ok nélkül őszi és tavaszi vetéseinket, szénafűvünket a sok részegséggel elmerült emberek maguk marhájukkal etetik, tapodtassák, prédálják, úgy, hogy szörnyű károkat éreznünk és tapasztaljuk nemcsak pedig mi, hanem az egész communitás is.*³ Bármilyen befolyásos embernek is számított Daczó József, egyéni ambíciójának az erőltetése a közösségi érdekek ellenében nem befolyásolhatta a már kérvényezett kiváltság elnyerésének esélyeit.

A székely határőrség bevezetése után szokássá vált, hogy a hetivásárok alkalmával a gabonaárusítást idegeneknek csak délelőtt 11 óra után szabadították fel, azzal a szándékkal, hogy addig a helyiek szükségleteiket beszerezhessék. A máshonnan érkezők viszont kirekesztőnek tekintették az intézkedést, és – mint állították – sok esetben messziről jöttek gabonát vásárolni, hogy aztán üres kézzel térjenek haza. A sepsiszentgyörgyi városi tanács 1785-ben a Folytonos Táblán (bíráskodási és közigazgatási hatóság) magyarázkodni kényszerült a kialakult helyzetet illetően: *nem privilégiumunkból vagy a kereskedésben jött tilalom, hanem, a II.székely regiment lokális kapitánya és kompánia comandáns urunk által nekünk kiadott parancsolatból vagy, hogy a nyereségre gabonát szedő*

*és szekerekre raktárra rakó embereket a gabonaszedéstől délelőtt való 11 óráig kitiltjuk, mely a maga számára vásárló embereket nem akadályozhatja.*⁴

A gabonavásárral kapcsolatosan kialakult helyzet nemcsak Sepsiszentgyörgyön volt szokásban, hanem az árucserre forgalmáról jóval ismertebb Kézdivásárhelyen is. A növekvő elégedetlenség a Folytonos Táblát arra készítette, hogy rendelkezzen a normalizálódás érdekében, és ezzel kapcsolatosan kikérjék a főhatóság véleményét is. 1786-ban mindkét várost utasítja a főkormánysszék a kialakult igazságtalanság felszámolására: *„Kézdivásárhely és Sepsiszentgyörgy ahol heti vásárok szoktak esni és a városi lakosok a külső helységbeli vásárosokat, a csiki és gyergyói lakosokat bizonyos ideig a gabona vásártól eltiltván, maguknak olyan just akarnának fellállítani, hogy miglen azon városi lakosok gabonát maguk számára vennének, addig a külső vidék lakóinak nem szabad venni. Kérdést tettünk mindkét magisztrátusnak, hogy micsoda privilégium mellett cselekednek, azért hogy a szegénység gabona nélkül maradna kezdtek tiltani. A guberniumtól válasz érkezett, hogy ezen túl valakik gabonát venni akarnának, hogy attól egy időben is el nem szórítatnék tudhassék”*⁵

Nemcsak a gabona adásvételével kapcsolatosan merültek fel nézetkülönbségek a helyiek és a távolabbról jövők között, hanem az idegen kereskedők részvételét is kifogásolták a hetivásárok alkalmával. A felvidéki Zólyom vármegyei kereskedők panaszkodtak a királyi udvarnál, hogy az erdélyi hetivásárokból kitiltották őket. Azt is zokon vették, hogy 1830. november 8-án Sepsiszentgyörgyön a vásárbírák elkobozták portékáikat. Kérték az eltulajdonított javaik visszaszolgáltatását és szabad árusulás lehetőségét megteremtteni számukra a hetivásárok alkalmával. A városi tanács azzal mentegetőzött, hogy az 1826. évi guberniális rendelkezés előírásainak a felvidéki kereskedők nem tettek eleget, és ennek volt a következménye az eladásra hozott áruiknak a lefoglalása. A rendelkezés lényege abban állott, hogy ott, ahol a helyi kereskedők a lakosság igényeit kielégítették, ott az idegeneknek a hetivásárokon nem volt mit keresniük. A gubernium viszont kételyeit fejezte ki, hogy a városban működő két bolt képes lehet-e a város és környékének közszükségleti cikkekkel való ellátására, vagy a lakosság érdekeit inkább az szolgálná, ha a felvidéki kereskedők bebocsátást nyerhetnének a sepsiszentgyörgyi hetivásárookra. A vásári lehetőségek beszűkülésének és az idegen kereskedőknek a hetivásárokról való kizárásának rossz következményeit a pénzsűkében levő lakosság szenvedte meg. Egyébként a főkormánysszék még 1824-ben olyan határozatot hozott, melynek értelmében minden

³ SÁL, Fond 8, nr. 554/1781.

⁴ Uo., 720/1784.

⁵ Uo., 889/1786.

vásáros helyen a céhes mesterek termékeiket az országos sokadalmakon kívül a hetivásárok alkalmával is szabadon árusíthatták, ez az intézkedés a hetivásárok forgalmát és árukínálatát növelte, az árubőség pedig jótékony hatással volt az árak alakulására is.⁶

A 19. század első felében a háromszéki települések egyre nagyobb számban kérnek vásártartási kiváltságot, illetve a meglévők mellé hetivásár tartására szabadalmat. Ennek következtében azonban egyfajta versengés alakult ki, főként a szomszédos helységek között, mert a piacon való újabb versenytársak megjelenésével a már kiváltságokkal rendelkező települések gazdasági érdekeiket látták veszélyeztetve. 1818-ban Illyefalva kéri régi vásártartási szabadalmának felújítását, mert – mint emlékeztették a Főkormányzséket – 1658-ban a török–tatár betörés következtében az ellenség a lakosságot kipusztította, és a települést felégette. Ezért aztán az addig háborítatlanul űzött sokadalmak és hetivásárok egyszeriben megsemmisültek. 1809-ben Illyefalva város kérvényezte a vásárok helyreállításának kieszközlését, ugyanabban az évben azonban Uzon is vásártartási szabadalmának kibővítéséért folyamodott, amelyet 1811-ben meg is szerzett. A felséges udvar Illyefalva kérését azzal utasította el, hogy a közvetlen közelében lévő Sepsiszentgyörgynek és Uzonnak is sokadalmi és hetivásárai vannak, újabb vásáros települések közelsége pedig csak zavarná a többiek lehetőségeit. Illyefalva nem nyugodott bele a sikertelenségbe, és 1818-ban megújította vásártartási kérvényezését. Indoklásában arra is hivatkozott: *abból, hogy Szentgyörgynek sokadalma és vásárai vannak talán nem is következik, hogy mi vissza ne nyerhessük a miénket, mert Szentgyörgy él azon hasznából régi privilegialis uzusánál fogva, mint-hogy nem pusztult volt úgy el, mint Ilyefalva s nem volt kénytelen felhagyni vásárait. Mi pedig minek utána az öfelsége uralkodása alatt helyre állítottunk és megépítettünk hasonló törvényes régi uzusunkat kérjük vissza állítani. Ami az országos sokadalmakat illeti bármi közel legyen Illyefalva Uzonhoz és Szentgyörgyhöz egyiknek sem prejudicial, mert különböző és jó távol eső napokra kéri a sokadalom tartásának engedelmét.* A sepsiszentgyörgyi sokadalmak napjai: március 5., április 24., június 24. és október 18., hetivásárt pedig hétfőn tartottak, ezzel szemben Illyefalváé május 14., június 17., október 2., a hetivásároknak pedig a szombati napot kérvényezték.⁷ 1835-ben Sepsiszentgyörgy a Zágon számára hétfői napon hetivásár tartására tett indítványozás ellen tiltakozott határozottan, mert az a nap egybeesett a sepsiszentgyörgyi hetivásárok tartásának idejével. A zágoniak azzal védekeztek,

hogy a törvényes szabályozás ilyen esetben csak két mérföldnyi távolságra vonatkozott, ez esetben viszont a Sepsiszentgyörgy és Zágon közötti távolság jóval nagyobb ennél az előírásnál, s mint a zágoniak megjegyzik: erőtlen és méltatlan a sepsiszentgyörgyi tanács ellentmondása.⁸

A vásároknak nemcsak gazdaságot élénkítő hatása volt, és a polgárosodás előmozdításának eszközéül szolgálhatott, de az illető település számára jelentős bevételi forrást is eredményezett. Nem volt ez másképp Sepsiszentgyörgy esetében sem, mert a város közhasznú beruházásait, építkezéseit a közkasszában felhalmozódott bevételek tették volna lehetővé. Ezért aztán a vásári vámok állandó növekedése keltett elégedetlenséget a kereskedők körében. A sepsiszentgyörgyi magas piaci vámok közfelháborodást okoztak az eladók részéről, és – mint 1802-ben a székyűlésnek beadott panaszokból is látszik – több esetben vásárok alkalmával rendkívüli vámokat is alkalmaztak, sőt törvénytelenül még a nemes embereket is megvámolták. 1802-ben a városi tanács közzétette a piaci vámtarifát, amelyben valószínűleg az azelőtti idők értékeit tüntették fel, ezek pedig majdnem teljesen megegyeztek a más helységekben is alkalmazott illetekkel. Azért gondoljuk, hogy a közölt adatok nem az akkori realitásokat tükrözik, mert a felsorolás így kezdődik: *a nagy és arobb lábas marháktól eddig vám nem vétetett.* A sátor díj sokadalmakban vagy hetivásárokon egyaránt 3 krajcár volt, a gabonát árusító szekerektől egy krajcárt számítottak, az asztaloktól, bármit is árusítottak volna ott, szintén egy krajcár volt a vám. Az árusok a vásárra érkezésük után azonnal árusíthatták portékájukat.⁹

1805-ben a város lakosságának közfelháborodását fejezte ki az a panaszlevél, amelyet báró Geringer, a huszárezred parancsnoka fogalmazott meg, és juttatott el a széki hatóságához. A levél írója szerint még 1802-ben, a nagy földrengést követően, amelyik a református templom tornyát nagymértékben megrongálta, a városi tanács, azzal az ürüggyel, hogy a templomtornyot újjá kell építeni, és ez rendkívüli kiadásokkal sújtja a város költségvetését, újabb piaci vámot vezetett be, mégpedig az addig szabadon árusítható túró, orda, gyertya, szappan értékesítését ezentúl bérbe kívánta adni. Az intézkedésnek az lett a következménye, hogy a fentnevezett termékek árai jelentősen emelkedtek, mert a bérelő a bérleti díj mellett saját hasznától sem állhatott el. Az ezredparancsnok az ügy felpártolását azzal indokolta, hogy többen is a város lakók közül megkeresték, és kérték, hogy legyen szószólójuk, a katonaság pedig vesse latba tekintélyét az igazságtalan intézkedés felszámolásában, mert azzal

⁶ Uo., 3335/1824.

⁷ Uo., 2683/1818.

⁸ Uo., 4546/1835.

⁹ Uo., 974/1802.

mindenki tisztában volt, hogy ebből a bevételből a megrongált templomtornyot nem lehet felújítani. Az ezredparancsnokság – mint írja a szerző – nem ismeri a hazai törvényeket, nem tudja, hogy a városi tanácsnak módjában áll-e a szabad piacon árakat alakítani vagy sem, Kézdivásárhelyen és Berecken viszont, amelyekkel hasonló rangú város Sepsiszentgyörgy, ilyen önhatalmú árképzés nem fordulhatott elő. A katonai vezetés a háromszéki tiszti hivatal figyelmébe ajánja az ügyet, mint olyan hatóságnak, amely érdemben felülbíráhatja a városvezetés döntését. Ellenkező esetben a huszárezred úgy gondolja: *hogya a magistratus ezen cselekedete a hazai törvényekkel ellenkezik a communitasnak a magistratus ellen a guberniumnál panaszt tenni igazsága volna, annál is inkább, hogy a templom építésére kívántató pénz kézimunka segítségével inkább kíván contribualni, mint sem a piacbeli arenda terhe alatt szenvedni, amelyhez majd minden esztendőben a magistratus külömb-külobb éledelemre szükséges artikulusokat úgy annyira arendáltatni fog, hogy utójjára arendán kívül semmit sem lesz szabad a piacon árulni. A templom építése még sok esztendőkre terjeszthetődik, azonban az arenda szokásba fog jönni és azután annál nehezebb lesz azt kiirtani és ezáltal az itt való communitas szüntelen való szenvedésbe fog lenni*¹⁰ – zárja felterjesztését Geringer ezredes.

A 18. század második felében a kirakóvásár a vártemplom előtti szűk térről átköltözött a mai városközpont térségébe, és 200 éven keresztül a belváros szolgált a vásárok színhelyéül. Az iskolák működését, az oktatás folyamatát azonban zavarta a vásárok zaja és forgataga. Minden vásár után rengeteg szemét maradt a helyszínen, amelynek eltakarítása nem kis gondot okozott a városvezetésnek. 1850 tavaszán a helybeli rendőrbiztoság javaslatot tett, hogy a piacon kirakodó és az állatokat takarmányozni szándékozó vásárra érkező idegenek fizetnének bizonyos összeget, amelyből a piacot lehetne takarítani. A piac tisztántartásának halaszthatatlan gondját néhány hét múlva ismét szoba hozták, az úgynevezett szemétpénz bevezetése által, enélkül a városnak nem állt volna módjában fizetni a piaci szemét eltakarítását végző személyeket.¹¹ Másfajta nehézségek is akadályozták a vásárok tartásának normális menetét. 1839-ben például Nagy István bíró a főkirálybíróknak küldött levelében azt a tarthatatlan állapotot ismerteti, amely a piactéren és környékén alakult ki azáltal, hogy az itt lévő szék fogháza telkén feltört forrásvíz lefolyás hiányában elárasztotta a vásártér egy részét, leszűkítve

ezáltal a használható területet. A szék vezetőjétől azt várta, hogy a fogházban lévő rabokkal elterelő csatorna elkészítésére adjon utasítást.¹²

Az említett okok és a nagy tömegben gyorsan terjedő ragályos betegségek arra készítették a város vezetését, hogy majd 200 éves régiség után 1938-ban a piacot a városközpontból áthelyezzék az akkor városvégének számító városmajor előtti térre (Szaktanács, 105-ös tömbház környéke). Negyedszázad múltán aztán a piac mostani helyére került.

1838-ig az állatvásárokat és a kirakóvásárt ugyanazon a napon tartották. Ekkor a városi tanács a Fő-kormányszéktől kérte a vásári rend megváltoztatását, ahogy más helyiségekben is szokásban volt, nevezetesen, hogy a baromvásár előzze meg a sokadalmak napját. Ilyenformán az állatvásárokat 1-2 nappal hamarabb meg lehetne tartani – hangzik az indoklásban. A Fő-kormányzék, figyelembe véve a felhozott érveket, valamint az országos szokásrendet, a kérést jóváhagyta. Ettől fogva tehát a kirakóvásárt megelőző két napon tarthatták a szentgyörgyiek a baromvásárt.¹³ Említést érdemel, hogy Háromszék híres volt lótenyésztéséről. 1886-ban országos csikóvásárt rendeztek Sepsiszentgyörgyön, a magyar királyi méntelep udvarán. A lótenyésztés jelentőségére utal az az intézkedés is, melynek következtében 1909-től kezdődően évente országos lóvásárt tartottak Sepsiszentgyörgyön, melynek időpontja rendszerint július végére esett.¹⁴

Az élelmiszerek forgalmazóinak bizonyos egészségügyi szabályokat kellett betartaniuk, melyek elsősorban a mészárosokra vonatkoztak. 1911-ben a földművelésügyi miniszter elrendelte, hogy a hús piaci árusítására szolgáló sátrak oldalait és tetejét vízhatlan ponyvával kell ellátni, a húsvágó tőkét pedig a vásár előtt kötelező legyalulni.¹⁵

A sörfőzés és árusítás jogát, ugyanúgy, mint a pálinka- és italmérés árverésen lehetett elnyerni. 1849-ben például 6 éves időtartamra Barnuk Jeremiás nyerte el a sörrelőállítás és -forgalmazás jogát, évi 866 ezüst német forint ellenében. A bérleti szerződésben vállalta, hogy *elégéses és jó serrel és élesztővel mindenkor az árpa árához mért és a tanács által meghatározott áron a közönséget ellátja, a bérlő a várost biztosítja, hogy illendő mennyiségű komlója legyen. A város kötelezi magát, hogy a megfelelő időszakra másnak serfőzést és élesztőt árulni nem engedélyezi.* 1850-ben azonban a bérlő panaszolja, hogy a szerződésben foglaltak ellenére a városban becsempészett sört árusítanak. A város végzése szerint a tilos sör árusítását 12 forinttal büntetik, és az

¹⁰ Uo., 1225/1805.

¹¹ SzNMK, Sepsiszentgyörgyi Tanácsi Jegyzőkönyv, 1849–1853.

¹² SÁL, Fond 8, 4485/1839.

¹³Uo., 88/1838.

¹⁴ CSEREY József – JÓZSEF Álmos 1999, 45.

¹⁵ Uo., 45.

árut elkobozzák. Ugyancsak 1850-ben a városi előjárók azon méltatlankodtak, hogy a tilalom ellenére a nagy kocsmák körüli színekben és azok előtt *apró mértékkel* pálinkát árusítanak. A rendőrségre bízták a fokozott felügyeletet és a szabálysértők megbüntetését.¹⁶

A vásárokat forgalmuk, felhozataluk, közönségük szerint osztályozták. A népi bölcsesség a böjti vásárt koldusok vásárának, a Szent János-napra esőt szegények sokadalmának nevezte. A Szent Mihály-napkor tartott őszi vásárnak volt általában a legnagyobb forgalma.

A Szent György-napon rendezett tavaszi sokadalom nagy választékú baromvásárral kezdődött. A hosszú tél után április végén már fogytán volt a takarmány, és a gazdák túl akartak adni fölös jószágukon. A kirakóvásáron általában bőséges felhozatal volt minden szükséges árucikkből. A csiki és felsőháromszéki árusok épületfával, zsindellyel, léccel és faedénnyel jöttek. Gazdasági eszközöket (ekét, szerkeret, jármot, kereket, villát, kaszát) ekkor lehetett megvásárolni. Ruhanemű is volt bőségesen, színes, csíkos szőttésektől tarkállott a vásártér. A csizmadiák a sima egylábú és ráncos szárú csizmákat kínálták. A vásárosok szentgyörgyi, kovásznai vagy brassói posztóból válogathattak.

A Szent Mihály-napon rendezett őszi sokadalom volt a település legjelentősebb vására. A sepsiszentgyörgyi és kézdivásárhelyi csizmadiák, szűcsök áruai ekkor voltak igazán keresettek, mert a tél közeledtével a ruha- és lábbeli-szükséglet is megnövekedett. A ruhaneműsök sátrai egész utcákat töltöttek ki. Egy 1899-es leírás szerint egész utcások épültek a piaccon deszkasátrákból, ruhaárusokkal, és tömérdek téli portékájukkal budapesti és kolozsvári készruhakereskedők is eljöttek az őszi kirakóvásárra.¹⁷

A vásárok hangulatának nélkülözhetetlen tartozéka a körhinta, a panoráma-bemutató és a verkli a szerencsét jövendölő papagájjal és fehér egérrel.¹⁸

A helybeli kereskedők boltjai látták el a lakosságot a mindennapi élelmiszerekkel és egyéb szükségleti cikkekkel. A 19. század első negyedéig a város

kereskedelme az örmények kezében volt. Ezután kezdtek beszivárogni a zsidók, akik kereskedés mellett sör, pálinka, szappan és hamuzsír főzésével is foglalkoztak. Egy 1851-es összeírás 9 kereskedőről tesz említést.¹⁹

A város még 1845-ben elhatározta egy „árulóház” építését. A tervrajz szerint a különböző mesteremberek számára oszlopok segítségével alakították volna ki az eladó helyeket, ahol fogásokra függeszthették ki portékájukat az árusok. Ha az akkor elképzelt kereskedőház csak a tervek szintjéig juthatott el, két évtized múltán már siker koronázta a városi tanács erőfeszítéseit, és elkészült az emeletes árucarnok, a „Bazár” impozáns épülete.

A város fejlett áruforgalmáról a nagyszámú és bő választékú kereskedések gondoskodtak, és a településnek, valamint környékének jó minőségű árucikkek iránt való megnövekedett igényét fejezi ki, ami egyúttal a polgárosodás irányába tett fejlődésre is utal. Ezt a jótékony változást tükrözi a Kolozsváron megjelenő *Korunk* című hírlap 1864-ben jegyzett tudósítása is: „tán nincs város Erdélyben, melyben a boltok oly hirtelen s aránylag oly számosan nyíltak volna meg, mint Sepsiszentgyörgyön, hol már 19 külön kereskedés van, s ha a szesz és asztalos boltokat is ide számítjuk, 25-re megy, holott ezelőtt nem egészen 40 évvel csakis egy boltja volt. És nemcsak fűszeres vagy singes boltja, de könyvkereskedése is van a városnak, ugyanis egyik kereskedő azon igen célszerű gondolattal jött, hogy boltját kalendáriumokkal, tan- és papi könyvekkel, jó irányú regényekkel lássa el. A gondolatot tett követte, és Sepsiszentgyörgy városának könyvkereskedése lett, amellyel egy vasboltja is nyílt”.²⁰

A 18. század második felében a huszárezred parancsnoki székhelyének Sepsiszentgyörgyre helyezésével, a 19. század első felében pedig a székház felépítésével mind több személy került a városba, akik a katonaságnál vagy a közigazgatásban keresték kenyerüket, és jó minőségű árucikkeket igényeltek. A növekvő megrendelések pedig ösztönző hatást gyakoroltak a kézműipar és kereskedelem fejlődésére egyaránt.

Cserey Zoltán – Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, Kós Károly u. 10., RO-520055

¹⁶ SzNMK, *Sepsiszentgyörgyi Tanácsí Jegyzőkönyv*, 1849–1853.

¹⁷ Uo.

¹⁸ CSEREY József – JÓZSEF Álmos 1999, 46.

¹⁹ *Korunk*, 1864. szeptember 18., 111. sz.

²⁰ *Székely Nemzet*, 1899. október 11., 152. sz.

Levéltári források

Romániai Országos Levéltár Kovászna Megyei Igazgatósága, Sepsiszentgyörgy (SÁL)

– Fond 8: *Háromszék Iratai (1677–1876)*

Székelly Nemzeti Múzeum Könyvtára, Sepsiszentgyörgy (SzNMK)

– *Sepsiszentgyörgyi Tanácsai Jegyzőkönyve, 1849–1853*

Irodalom

CSEREY Zoltán – JÓZSEF Álmos

1999 *Sepsiszentgyörgy képes története*, Sepsiszentgyörgy.

Târgurile vechiului Sfântu Gheorghe

(Rezumat)

Lucrarea parcurge obținerea dreptului localității Sf. Gheorghe (Sepsiszentgyörgy) de a ține târguri naționale și săptămânale. Localitate cu primele privilegii orășenești dobândite în 1467, Sf. Gheorghe a avut numeroase controverse în această privință cu orașul Brașov apropiat, iar mai târziu cu nobilii locali contrainteresați sau cu localitățile mai mici învecinate. Iarmaroc s-a ținut în martie (târgul de post), respectiv în ziua lui Sf. Ioan și Sf. Luca, iar începând din 1782 în ziua lui Sf. Gheorghe, aceste ocazii completându-se la începutul sec. al XVIII-lea cu iarmarocul de toamnă din ziua lui Sf. Mihail, iar în 1917 cu târgul cel mare de crăciun. Iarmarocul cădea întotdeauna în ziua următoare de joi, iar din 1838 târgul de vite avea loc în cele două zile precedente celui de mărfuri. Din 1782 în fiecare luni se ținea și târg local.

Markets of the old Sepsiszentgyörgy

(Abstract)

This paper surveys the right of Sepsiszentgyörgy (Sfântu Gheorghe) to hold national and weekly markets. One of the first localities with municipal privileges since 1467, Sepsiszentgyörgy has had many controversies in this matter with the near-by town Brassó/Kronstadt (Brașov), later with the local nobles of the town who were against this right or with the small localities from its neighborhood. The markets had been held in March (Lenten market), on the day of St. John and St. Lucas, while starting with 1782 on the day of St. George. At the beginning of the 18th century the market was complemented with an autumn market held on the day of St. Michael and in 1917 with a big Christmas fair. The market had always been organized on the following Thursday and from 1838 the stock-market was held on the two days prior to the merchandise market. From 1782 a local market was held every Monday.